

Rolnummer 612
Arrest nr. 52/94 van 29 juni 1994

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag, gesteld door de Raad van State in zake P. Stevens tegen de Franse Gemeenschap.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en L. De Grève, en de rechters H. Boel, P. Martens, Y. de Wasseige, G. De Baets en E. Cerexhe, bijgestaan door de griffier H. Van der Zwalmen, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de vraag

Bij zijn arrest nr. 44.231 van 24 september 1993 in zake Patrick Stevens tegen de Franse Gemeenschap, met als tussenkomende partijen : Joseph Guillaume, Jean-Pierre Taccoen, Léonard - Hocks, Luc Texeira de Carvalho, Michel Lorea, Gabriel Georges, Henri De Rop, Francis De Blander, Jean-Pierre Muret, Christian Couwenbergh, Michel Holzapfel, Jacques Tichon, Jacques Lebegge en Paul Maesfrancx, heeft de Raad van State de volgende prejudiciële vraag gesteld : « Zijn de wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens, gecoördineerd op 31 december 1949, inzonderheid artikel 54, gezien in samenhang met artikel 10 van de wet van 7 juli 1970 betreffende de algemene structuur van het hoger onderwijs, gewijzigd bij artikel 11 van de wet van 18 februari 1977, en met artikel 22 van de wet van 28 april 1953 betreffende de inrichting van het universitair onderwijs door de Staat, naar welke artikelen voornoemd artikel 10 verwijst, strijdig met de artikelen 6, 6bis en 17 van de Grondwet doordat de gezamenlijke lezing van die wetsbepalingen belet dat degenen die een wetenschappelijk diploma en een wetenschappelijke graad van burgerlijk ingenieur hebben, benoemd kunnen worden tot hoogleraar of docent in het hoger onderwijs van het lange type ? »

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

Op 23 december 1973 behaalt Patrick Stevens de graad en het diploma van technisch ingenieur elektronica, die op 16 oktober 1984 zullen worden gelijkgesteld met de graad en het diploma van industrieel ingenieur. Op 17 september 1977 is hem door de « Université Catholique de Louvain » het wetenschappelijk diploma van burgerlijk elektrotechnisch ingenieur uitgereikt. Sedert 1980 heeft hij een leeropdracht bij het « Institut supérieur industriel de la Communauté française » te Brussel (I.S.I.B.).

Bij koninklijk besluit van 23 juni 1983 is hij in vast dienstverband benoemd tot docent met een halve leeropdracht en assistent met een halve leeropdracht aan het I.S.I.B., hoewel hij uitsluitend de functie van docent voltijds uitoefent. Hij wenst die toestand te regulariseren door voltijds docent te worden.

Met een op 21 januari 1992 bij de Raad van State ingediend verzoekschrift vecht hij een besluit van de Franse Gemeenschapsexecutieve van 10 oktober 1991 aan, houdende veertien benoemingen in vast dienstverband bij het I.S.I.B. in functies van assistent, werkleider en hoogleraar. Hij betwist ook de impliciete beslissing tot weigering om hem te bevorderen tot vast benoemd docent of hoogleraar met een volledige leeropdracht.

Tien van de leerkrachten wier benoeming wordt aangevochten, zijn als tussenkomende partij voor de Raad van State aanvaard. De Franse Gemeenschap en de tussenkomende partijen werpen een exceptie van niet-ontvankelijkheid op, ontleend aan de omstandigheid dat de verzoeker geen wettelijk diploma van burgerlijk ingenieur bezit, doch slechts een wetenschappelijk diploma, wat tot gevolg zou hebben dat hij geen aanspraak kan maken op de betrekkingen van hoogleraar of docent waarin het bestreden besluit heeft voorzien. Die exceptie is gegrond op wetsbepalingen die, volgens de Franse Gemeenschap, de functies van hoogleraar of docent in het hoger onderwijs van het lange type voorbehouden aan houders van een wettelijk diploma.

De verzoeker repliceert dat de aangevoerde wetsbepalingen discriminerend zijn indien zij tot gevolg hebben dat de houders van een wetenschappelijk diploma worden uitgesloten van de betrekkingen waarnaar hij solliciteert. Op zijn verzoek stelt de Raad van State de voormelde prejudiciële vraag.

III. De rechtspleging voor het Hof

De prejudiciële vraag is bij het Hof aanhangig gemaakt door de verzending van een expeditie van de voormelde verwijzingsbeslissing, die op 5 november 1993 op de griffie is ontvangen.

Bij beschikking van dezelfde dag heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen conform de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er ten deze geen aanleiding was om de artikelen 71 en volgende van de voormelde bijzondere wet toe te passen.

Bij beschikking van 21 december 1993 werd rechter E. Cerexhe aangeduid om de zetel aan te vullen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven conform artikel 77 van de organieke wet bij op 17 december 1993 ter post aangetekende brieven, die op 20, 23, 27, 28 en 29 december 1993 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Het bij artikel 74 van de voormelde wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 24 december 1993.

De vereniging zonder winstoogmerk Koninklijke vereniging der burgerlijk ingenieurs afkomstig van de Applicatieschool van de artillerie en de genie (A.I.A.), met zetel te 1040 Brussel, Renaissancelaan 30, de vereniging zonder winstoogmerk Vereniging van officieren in actieve dienst (V.O.A.D.), met zetel te 1000 Brussel, Karmelietenstraat 24/6, die woonplaats heeft gekozen bij SBO-RAMSOB-Claeys-Carion-Vande Casteele te 1040 Brussel, Milcampsaan 77, vertegenwoordigd door zijn raad van bestuur, Philippe Vande Casteele, burgerlijk ingenieur met wetenschappelijk diploma (K.M.S.), wonende te 2900 Schoten, Klamperdreef 7, en Patrick Verlinde, burgerlijk ingenieur met wetenschappelijk diploma (K.U.L.), wonende te 3800 Sint-Truiden, Kwadensteenweg 73, bus 605, hebben bij op 21 januari 1994 ter post aangetekende brief een gezamenlijke memorie van tussenkomst ingediend.

Patrick Stevens, wonende te 1000 Brussel, Priemstraat 43, die woonplaats heeft gekozen ten kantore van Mr. D. Lagasse, advocaat te 1170 Brussel, Terhulpesteenweg 187, Jacques Lebegge, docent, wonende te 1040 Brussel, Brabançonnellaan 12, Paul Maesfrancx, assistent, wonende te 1547 Bever, Plaats 20, en Joseph Guillaume, leraar aan het « Institut supérieur industriel de Bruxelles » (I.S.I.B.) wonende te 1410 Waterloo, drève Marguerite 35, hebben ieder bij respectievelijk op 25 januari 1994, 28 januari 1994, 28 januari 1994 en 31 januari 1994 ter post aangetekende brief een memorie ingediend.

De Franse Gemeenschap, vertegenwoordigd door haar Regering, op haar beurt vertegenwoordigd door haar voorzitter, met ambtswoning te 1040 Brussel, Kunstlaan 19 a-d, heeft bij op 31 januari 1994 ter post aangetekende brief een memorie ingediend.

Overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet zijn afschriften van die memories overgezonden bij op 10 februari 1994 ter post aangetekende brieven, die op 11 en 21 februari 1994 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

De v.z.w. A.I.A. en anderen hebben bij op 8 maart 1994 ter post aangetekende brief een memorie van antwoord ingediend.

P. Stevens heeft bij op 8 maart 1994 ter post aangetekende brief een memorie van antwoord ingediend.

De Franse Gemeenschap heeft bij op 8 maart 1994 ter post aangetekende brief een memorie van antwoord ingediend.

Bij beschikking van 17 maart 1994 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 5 november 1994.

Bij beschikking van 30 maart 1994 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de terechtzitting vastgesteld op 26 april 1994.

Van die beschikking is aan de partijen kennisgegeven die, evenals hun advocaten, van de datum van de terechtzitting op de hoogte zijn gebracht bij op 30 maart 1994 ter post aangetekende brieven, die op 31 maart en 1 april 1994 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Op de terechtzitting van 26 april 1994 :

- zijn verschenen :

. Mr. D. Lagasse, advocaat bij de balie te Brussel, voor P. Stevens;

. Mr. J. Vanden Eynde en Mr. J.-M. Wolter, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Franse Gemeenschapsregering;

. Mr. C. Rygaert, advocaat bij de balie te Brussel, voor J. Guillaume;

. Mr. J. George, advocaat bij de balie te Hoei, voor J. Lebegge en P. Maesfrancx;

- hebben de rechters P. Martens en G. De Baets verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. De in het geding zijnde bepalingen

Artikel 10, afdeling I, § 1, van de wet van 7 juli 1970 betreffende de algemene structuur van het hoger onderwijs bepaalt :

« Niemand kan vast benoemd worden in een van de ambten van (...) hoogleraar (...) of van docent in het hoger onderwijs van het lange type, tenzij hij houder is van een diploma dat bij de wet vereist is om benoemd te worden tot lid van het onderwijzend personeel van een rijksuniversiteit. »

Artikel 22, eerste lid, van de wet van 28 april 1953 betreffende de inrichting van het universitair onderwijs door de Staat bepaalt :

« De Koning benoemt de leden van het onderwijzend personeel. Onverminderd de bijzondere voorwaarden vastgesteld in onderhavige wet, kan niemand tot docent of geassocieerd docent worden benoemd tenzij hij houder is van een diploma van doctor, apotheker, ingenieur of geaggregeerde voor het hoger onderwijs. »

Artikel 54, eerste lid, van de wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens, gecoördineerd op 31 december 1949, bepaalt :

« Niemand mag een beroep of een ambt uitoefenen waartoe een academische graad wettelijk vereist wordt, zo hij die graad en de bekrachtiging van zijn diploma niet verkregen heeft overeenkomstig de wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens, gecombineerd bij het besluit van de Regent van 31 december 1949. »

Uit de gezamenlijke lezing van die drie bepalingen leidt de Franse Gemeenschap af dat alleen de houders van een diploma van doctor, apotheker, ingenieur of geaggregeerde voor het hoger onderwijs, dat verkregen en bekrachtigd is overeenkomstig de wetten op het toekennen van de academische graden, dit wil zeggen de houders van wat gewoonlijk een « wettelijk diploma » wordt genoemd, benoemd kunnen worden in een ambt van hoogleraar of van docent in het hoger onderwijs van het lange type.

V. In rechte

- A -

Standpunt van de verzoeker voor de Raad van State

In hoofdorde

A.1.1. De betwiste bepalingen kunnen niet de interpretatie krijgen die de Franse Gemeenschap eraan geeft.

Bij de wijziging van artikel 10 van de wet van 7 juli 1970 door die van 18 februari 1977, heeft de wetgever de houders van een wetenschappelijk diploma van doctor, apotheker, ingenieur of geaggregeerde voor het hoger onderwijs van het lange type de mogelijkheid willen bieden te worden benoemd tot docent of hoogleraar in het hoger onderwijs van het lange type. Dat blijkt zowel uit de afschaffing van de term « academisch » als uit verklaringen tijdens de parlementaire voorbereiding (*Gedr. St.*, Kamer, 1975-1976, 595 (1974-1975), nr. 40, p. 64). In een amendement van de Regering was voorgesteld te preciseren dat het kon gaan om een « wettelijk of wetenschappelijk » diploma (*Gedr. St.*, Kamer, 1974-1975, 595/3, p. 6), juist om een einde te maken aan de interpretatie van de afdeling wetgeving van de Raad van State, volgens welke de woorden « academisch diploma » de wettelijke diploma's beogen en niet alle diploma's die door een Belgische universiteit of een ermee gelijkgestelde instelling worden uitgereikt (*Gedr. St.*, Senaat, 1976-1977, verslag, nr. 926 (1975-1976), 2, p. 20). Hoewel die precisering in de uiteindelijk aangenomen tekst niet is gehandhaafd, blijkt duidelijk uit de parlementaire voorbereiding dat die formulering niet inhoudt dat de Regering op haar bedoelingen zou zijn teruggekomen : integendeel, de academische diploma's en wetenschappelijke diploma's zijn op voet van gelijkheid geplaatst (*Gedr. St.*, Kamer, 1974-1975, 595/25 en 595/40; *Gedr. St.*, Senaat, 1975-1976, 929/2, p. 22). De wetgever heeft dus impliciet artikel 54 van de op 31 december 1949 gecoördineerde wetten gewijzigd.

A.1.2. Die wil van de wetgever was overigens slechts een vooruitlopen op de inwerkingtreding van de E.E.G.-richtlijn 89/48 van 21 december 1988 betreffende een algemeen stelsel van erkenning van hoger-onderwijsdiploma's, op 4 januari 1991. Aangezien voortaan iedere Lid-Staat het recht om op zijn eigen grondgebied een beroep uit te oefenen niet zal kunnen weigeren aan degene die houder is van een diploma dat door een andere Lid-Staat is voorgeschreven om dat beroep uit te oefenen, zou het onlogisch en zelfs discriminerend zijn hetzelfde recht niet toe te kennen aan de houder van een wetenschappelijk diploma dat in België is uitgereikt, aangezien het onderscheid tussen wettelijke diploma's en wetenschappelijke diploma's niet bestaat in alle Lid-Staten van de E.E.G.

A.1.3. De Vlaamse decreetgever heeft het onderscheid reeds opgeheven bij het decreet van 12 juni 1991 en de Franse Gemeenschap zal het weldra doen (zie de parlementaire voorbereiding van het decreet van 29 juli 1992, *Doc. C.C.F.*, nr. 10/1, p. 2; nr. 10/2, pp. 3-5; *Gedr. St.*, Senaat, 1991-1992, nr. 75/1, p. 4, over de wet van 20 oktober 1992 tot wijziging van de wet van 11 september 1933 op de bescherming van de titels van hoger onderwijs).

A.1.4. Er dient dus te worden gezegd dat de in het geding zijnde bepalingen de artikelen 6, 6bis en 17 van de Grondwet niet schenden in zoverre zij in die zin worden uitgelegd dat zij geen onderscheid meer toestaan tussen de houders van een wetenschappelijk diploma en een wetenschappelijke graad enerzijds, en de houders van een wettelijk diploma en een wettelijke graad, anderzijds.

In ondergeschikte orde

A.1.5. Mocht de verzoenende interpretatie van de in het geding zijnde bepalingen terzijde worden geschoven, dan zouden die bepalingen discriminerend zijn. Het Hof heeft daarover welis waar anders beslist in zijn arrest nr. 47/92. Er is evenwel aanleiding om op die rechtspraak terug te komen, om de volgende redenen.

A.1.6. Het wetenschappelijk diploma kan in verschillende gevallen worden toegekend : ten eerste wanneer de duur van de studie en het gevolgde programma dezelfde zijn, maar de gediplomeerde niet voldoet aan de voorwaarde betreffende de wettelijke titel voor toelating op het ogenblik waarop hij de studie aanvangt - bijvoorbeeld wanneer het einddiploma middelbaar onderwijs in het buitenland is behaald; ten tweede wanneer degene die eerst hoger onderwijs heeft gevolgd, zoals bijvoorbeeld de studie van industrieel ingenieur, daarna een aangepast programma volgt dat voorbehouden is aan de houders van die diploma's (artikel 1, 2, en artikel 3 van het koninklijk besluit van 30 september 1964). Dat is het geval met Patrick Stevens. Het is logisch die categorie van studenten niet te verplichten opnieuw examens af te leggen voor vakken waarvoor zij reeds zijn geslaagd; ten derde wanneer graden worden toegekend in « jongere » disciplines die dus niet zijn beoogd in de op 31 december 1949 gecoördineerde wetten.

A.1.7. Enkel de diploma's die met de academische graden overeenstemmen, kunnen worden gehomologeerd. Volgens de Raad van State wordt enkel wanneer een wettelijk diploma bestaat dat dezelfde studie bekrachtigt, aan de houders van de wetenschappelijke diploma's de toegang tot de betrekkingen van hoogleraar of docent in het hoger onderwijs van het lange type geweigerd (zie 10e overweging van het arrest Stevens nr. 40.838).

A.1.8. Het verschil in behandeling is dus tweevoudig :

1. tussen de houders van een wetenschappelijk diploma wanneer een academisch diploma bestaat dat dezelfde studie bekrachtigt, enerzijds, en de houders van die academische diploma's anderzijds;

2. tussen de houders van een wetenschappelijk diploma wanneer een academisch diploma bestaat dat dezelfde studie bekrachtigt, enerzijds, en de houders van een wetenschappelijk diploma wanneer er geen academisch diploma is dat dezelfde studie bekrachtigt, anderzijds.

A.1.9. De wetgever kan weliswaar redelijkerwijze de toegang tot een beroep afhankelijk stellen van bepaalde opleidingsvoorwaarden, maar de uitsluiting van sommige graden en diploma's dient niettemin in verband te staan met die doelstelling.

Nu wordt echter niet betwist dat de in het tweede geval beoogde wetenschappelijke diploma's eenzelfde opleiding bekrachtigen. Het is onredelijk zich louter op vormvoorwaarden te baseren zonder de grond van het

probleem te onderzoeken, dat wil zeggen de gelijkwaardigheid van de verstrekte opleiding.

A.1.10. Het verschil in behandeling kan nog minder worden verantwoord door bijkomende controles die worden uitgevoerd door andere overheden dan de universiteiten, aangezien de wetenschappelijke diploma's de toegang tot bepaalde beroepen, zonder enige controle, toestaan wanneer geen overeenkomstig wettelijk diploma bestaat.

A.1.11. Bovendien verantwoordt niets dat de wetgever geen controle van de wetenschappelijke graden heeft georganiseerd wanneer een overeenkomstige academische graad bestaat.

A.1.12. Tot slot staat de sociale realiteit niet toe het behalen van een wetenschappelijk diploma voor te stellen als louter het resultaat van een keuze van de gediplomeerde. De wetgever kan niet iemand straffen die, hoewel hij reeds beroepsactief is, inspanningen levert om een bijkomende opleiding te volgen.

A.1.13. Er is dus geen enkele redelijke verantwoording om de houders van een wetenschappelijk diploma van burgerlijk elektrotechnisch ingenieur, uitgereikt door een universiteit, uit te sluiten van toegang tot de betrekkingen van hoogleraar of docent in het hoger onderwijs van het lange type.

Standpunt van de Franse Gemeenschap

A.2.1. Bij de wet van 18 februari 1977, die artikel 10 van de wet van 7 juli 1970 heeft gewijzigd, heeft de wetgever zijn wil om het niveau van de studie in het hoger onderwijs te waarborgen, bevestigd. Hij heeft uitdrukkelijk verwezen naar de wet van 28 april 1953. De nieuwe versie van artikel 10 van de wet van 7 juli 1970 houdt in dat, wanneer de wettelijke voorwaarden voor de benoeming van de hoogleraar of docenten aan de universiteiten worden gewijzigd, ze automatisch ook worden gewijzigd in het hoger onderwijs van het lange type. Als houder van een wetenschappelijk diploma van ingenieur kon Patrick Stevens geen wettelijk diploma krijgen, aangezien hij tevoren niet de graad van kandidaat-burgerlijk ingenieur had. (artikel 2, q), van de op 31 december 1949 gecoördineerde wetten).

A.2.2. In tegenstelling met wat de verzoeker voor de Raad van State beweert, heeft de Vlaamse Gemeenschap in haar decreet van 12 juni 1991 het onderscheid tussen wettelijk en wetenschappelijk diploma gehandhaafd (artikelen 54 en volgende), en zij heeft het probleem aangepakt van de gelijkwaardigheid tussen de Belgische universitaire diploma's en die welke in andere E.E.G.-Staten worden behaald.

A.2.3. Het decreet van de Franse Gemeenschap van 5 juli 1993 bepaalt van zijn kant in artikel 2 dat de houders van een wetenschappelijke graad die overeenstemt met een wettelijke graad, die graad kunnen behalen, en specificeert de voorwaarden waaraan moet worden voldaan.

A.2.4. Het onderscheid tussen de twee soorten graden is reeds onderzocht door het Hof, dat in zijn arrest nr. 47/92 heeft gesteld dat het op zich niet in strijd was met de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet. Het Hof heeft geantwoord op de argumenten die thans door de verzoeker voor de Raad van State zijn uiteengezet. Ten deze lijken er geen redenen te zijn om dezelfde vraag verschillend te beantwoorden.

A.2.5. Het is steeds de zorg van de wetgever geweest aan het hoger onderwijs van het lange type een universitair niveau te waarborgen.

Tijdens de parlementaire voorbereiding van de wet van 18 februari 1977 heeft men zich de vraag gesteld of een industrieel ingenieur in de toekomst de titel van doctor zou kunnen krijgen, zodat hij in aanmerking zou kunnen komen voor een leeropdracht als hoogleraar of docent in het hoger onderwijs van het lange type. De Minister heeft geantwoord dat die mogelijkheid diende te worden onderzocht in het kader van de wijziging van de wetgeving op het toekennen van de academische graden en hij voegde eraan toe dat hetzelfde probleem aan de orde was voor andere graden in het hoger onderwijs van het lange type (*Gedr. St.*, Kamer, 1975-1976, nr. 40, p. 63).

A.2.6. Sindsdien zijn de bevoegde wetgevers weliswaar wetgevend opgetreden, zowel inzake de gelijkwaardigheid tussen Belgische en buitenlandse diploma's (voormeld decreet van de Vlaamse Gemeenschap), als inzake de gelijkwaardigheid tussen wetenschappelijke en wettelijke diploma's (voormeld decreet van de Franse Gemeenschap), maar in die teksten zijn de bij de gecoördineerde wetten op het toekennen van de academische

graden ingestelde mechanismen gehandhaafd. De gelijkwaardigheid tussen wetenschappelijke graad en wettelijke graad wordt bij artikel 2, 3°, van het decreet van de Franse Gemeenschap van 5 juli 1993 afhankelijk gesteld van de voorwaarde dat de wetenschappelijke graad verkregen is « na studies waarvan de duur, de examens en de proefnemingen overeenkomen met de op de dag van het bekomen van de wetenschappelijke graad door de wet vereiste voorwaarden, ter verkrijging van de wettelijke graad ».

A.2.7. Artikel 17 van de Grondwet heeft kennelijk niets uit te staan met die aangelegenheid.

Standpunt van de tussenkomende partijen A.I.A., V.O.A.D., Vande Castele en Verlinde

A.3.1. Sedert de wet van 2 oktober 1992, die de wet van 11 september 1933 heeft gewijzigd, wordt aan de personen die met vrucht de studie aan de polytechnische afdeling van de Koninklijke Militaire School (K.M.S.) hebben gevolgd, de wetenschappelijke graad van burgerlijk ingenieur toegekend. Die wet heeft terugwerkende kracht. Omdat het diploma van burgerlijk ingenieur polytechnicus echter niet is vermeld in de lijst van de academische graden die is opgenomen in artikel 1 van de wet op het toekennen van de academische graden, kan het niet aan de homologatiecommissie worden voorgelegd. De burgerlijk ingenieurs polytechnici en de verenigingen die hen vertegenwoordigen doen dus blijken van het vereiste belang om in onderhavige zaak tussen te komen.

A.3.2. Zowel de Koninklijke vereniging der burgerlijk ingenieurs afkomstig van de Applicatieschool van de artillerie en de genie, de v.z.w. A.I.A., als de Vereniging van officieren in actieve dienst, de v.z.w. V.O.A.D., leveren het bewijs dat zij voldoen aan de voorwaarden die zijn vereist opdat een vereniging voor het Hof kan tussenkomen.

A.3.3. Philippe Vande Castele is burgerlijk ingenieur afkomstig van de Koninklijke Militaire School. Patrick Verlinde is burgerlijk ingenieur met wetenschappelijk diploma behaald in 1989 aan de K.U.L. De verwerping van hun vordering tot gedeeltelijke vernietiging van artikel 54 van de gecoördineerde wetten op het toekennen van de academische graden bij het arrest nr. 47/92, belet niet dat zij in onderhavig geschil tussenkomen. Bij de wet van 2 oktober 1992 is trouwens een nieuwe graad van burgerlijk ingenieur ingesteld. De prejudiciële vraag is dus in een nieuwe wetgevende context gesteld.

A.3.4. Artikel 58 van het voormelde decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 12 juni 1991 bepaalt dat alle verleende graden academische graden zijn en dat zij alleen al door hun uitreiking van rechtswege bekrachtigd zijn.

A.3.5. De bij het decreet van de Franse Gemeenschap van 5 juli 1993 ingestelde procedure maakt artikel 54 van de gecoördineerde wetten onwerkzaam aangezien de wetenschappelijke graden kunnen worden « gelegaliseerd ». Overigens blijkt uit een recente verklaring van de bevoegde minister dat het onderscheid tussen wettelijke graden en wetenschappelijke graden weldra zal verdwijnen.

A.3.6. De graad van burgerlijk ingenieur verleend door de federale overheid, kan niet worden bekrachtigd, aangezien hij niet is opgenomen in artikel 1 van de wetten op het toekennen van de academische graden.

A.3.7. De nieuwe bepalingen die door de gemeenschappen zijn aangenomen of aangekondigd, veroorzaken onder de burgerlijk ingenieurs een discriminatie, of zullen er een veroorzaken, naargelang van de datum waarop zij hun diploma hebben behaald. Dat is reeds het geval in de Vlaamse Gemeenschap naargelang het diploma vóór of na 1 oktober 1992 is behaald.

Het argument volgens hetwelk de wettelijke diploma's een bijkomende controle ondergaan via de homologatiecommissie (arrest nr. 47/92, B.6), wordt irrelevant vermits de loutere uitreiking van het diploma voortaan van rechtswege tot bekrachtiging leidt.

A.3.8. Ook irrelevant is het motief dat is gebaseerd op de noodzaak om bijkomende vormingsvoorwaarden op te leggen (arrest nr. 47/92, B.6). De homologatiecommissie beperkte zich ertoe de juistheid van de op het diploma vermelde gegevens en de overeenstemming met een vastgesteld programma na te gaan : zij legde geen bijkomende vormingsvoorwaarden op. De voortaan aan de universiteiten toegekende vrijheid om het studieprogramma van de wettelijke graden vast te stellen, heeft onvrijwillig tot gevolg dat het voormelde artikel 54 het gelijkheidsbeginsel schendt. Die kritiek is des te doorslaggevender daar voor de burgerlijk ingenieurs afkomstig

van de polytechnische afdeling van de Koninklijke Militaire School het studieprogramma is vastgelegd bij artikel 1bis van de wet van 18 maart 1938 houdende organisatie van de Koninklijke Militaire School, dat uitdrukkelijk verwijst naar de artikelen 29 en 31 van de wetten op het toekennen van de academische graden.

A.3.9. Aangezien de decreetgevers de wetenschappelijke graden met de wettelijke graden gelijkstellen, is het tijds criterium het enige objectieve criterium dat nog een onderscheid instelt. Dat criterium kan de discriminatie waarvan de burgerlijk ingenieurs met wetenschappelijke graad het slachtoffer zijn, niet verantwoorden.

A.3.10. De omgekeerde discriminatie van de burgerlijk ingenieurs afkomstig van buitenlandse universiteiten, is niet verantwoord. Als de bevoegde overheden in staat zijn het peil van de buiten het Koninkrijk gevolgde studie na te gaan, dan zijn zij het zeker ten aanzien van een in België gevolgde studie.

A.3.11. De vereiste van bekrachtiging van het diploma is in geen enkele wet of decreet waarin de voorwaarden van toegang tot een beroep of een functie zijn bepaald, geformuleerd. Die bijzondere voorwaarde vloeit voort uit het enkele voormelde artikel 54, waarvan het discriminerend en alsnog ondoeltreffend karakter genoegzaam is aangetoond door de wil van de decreetgevers.

Standpunt van de tussenkomende partij Joseph Guillaume

A.4. Om de in het arrest nr. 47/92 aangevoerde redenen, is er aanleiding om aan te nemen dat de in het geding zijnde wettelijke bepalingen het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie, verankerd in de artikelen 6, 6bis en 17, § 4, van de Grondwet, niet schenden.

Standpunt van de tussenkomende partijen Maesfrancx en Lebegge

A.5. De vereiste van een « wettelijke » titel om te worden benoemd in een functie van hoogleraar of docent in het hoger onderwijs van het lange type is geenszins discriminerend. Zij is gegrond op een criterium van onderscheid dat objectief en redelijk kan worden verantwoord in verband met de opdracht van het Ministerie van de Franse Gemeenschap dat met het onderwijs is belast.

Antwoord van de verzoeker voor de Raad van State

A.6.1. In zijn arrest nr. 47/92 heeft het Hof, in tegenstelling met wat de Franse Gemeenschap beweert, niet geantwoord op een middel dat is afgeleid uit de Europese richtlijn nr. 89/48. Die richtlijn bepaalt dat de ontvangende Lid-Staat de toegang tot een beroep niet mag weigeren aan een onderdaan van een andere Lid-Staat indien die het vereiste diploma bezit en dat diploma in de laatstvermelde Staat heeft behaald of indien hij dat beroep gedurende twee jaar tijdens de voorafgaande tien jaren heeft uitgeoefend onder de in artikel 3 voorgeschreven voorwaarden.

Artikel 4 brengt twee correcties aan waaruit men kan afleiden dat de richtlijn heeft vastgesteld « hetgeen men als een vermoeden van gelijkwaardigheid van de kwalificaties met een minimumduur van drie jaar zou kunnen bestempelen, en de controle van de gelijkwaardigheid die de Lid-Staten kunnen uitoefenen, sterk heeft beperkt ».

Derhalve zou de Belgische wet, mocht zij in die zin worden uitgelegd dat zij een onderscheid maakt tussen wettelijke en wetenschappelijke diploma's, de houders van een wetenschappelijk diploma in de volgende situatie plaatsen, die dubbel discriminerend is :

« In de eerste plaats kan de houder van een diploma van burgerlijk ingenieur dat in een andere Lid-Staat dan België is uitgereikt, toegang krijgen tot een betrekking van docent of hoogleraar in het hoger onderwijs van het lange type, zelfs indien die andere Lid-Staat geen onderscheid maakt tussen wettelijke en wetenschappelijke diploma's van ingenieur, terwijl de houder van een Belgisch wetenschappelijk diploma van burgerlijk ingenieur dat niet zou kunnen (in die interpretatie).

Vervolgens zou de houder van een wetenschappelijk diploma van burgerlijk ingenieur, behaald in België, de toepassing van de richtlijn niet kunnen vragen om het beroep van hoogleraar in een andere Lid-Staat uit te oefenen vermits hij met die titel dat beroep in België niet zou kunnen uitoefenen, en zulks ongeacht het feit of de

Lid-Staat waar hij verblijft al dan niet een onderscheid maakt tussen wettelijke en wetenschappelijke diploma's. »

A.6.2. Wat het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 12 juni 1991 betreft, beweert de Franse Gemeenschap ten onrechte dat dit decreet het onderscheid tussen wettelijke en wetenschappelijke diploma's zou hebben gehandhaafd. Bij dat decreet worden zowel de op 31 december 1949 gecoördineerde wetten als het koninklijk besluit van 30 september 1964 (artikelen 201 en 202, 5°) opgeheven. De universiteiten van de Vlaamse Gemeenschap reiken dus geen wettelijke en wetenschappelijke diploma's meer uit. Zij verstrekken een academisch onderwijs dat academische vormingen omvat die door academische graden worden bekrachtigd (artikelen 4 en volgende). De universitaire overheden - en niet meer de wetgever - bepalen het programma van elke opleiding (artikelen 11 en 19). De diploma's worden verleend door de rectoren en zij moeten niet meer worden gehomologeerd (artikelen 57 en 58).

Artikel 55 bepaalt de voorwaarden waaronder een academische graad kan worden behaald. Het behoudt de toepassing voor van met name de artikelen 50 en 51, die, in de gevallen die zij bepalen, een aanpassing van het programma en van de duur van de studie mogelijk maken. En in tegenstelling met wat onder de op 31 december 1949 gecoördineerde wetten en het koninklijk besluit van 30 september 1964 van toepassing was, is het na afloop van de desbetreffende studie verleende diploma hetzelfde als het diploma dat langs de klassieke weg wordt verkregen. Tot slot bepaalt artikel 58 duidelijk : « Door hun uitreiking krachtens dit decreet zijn de diploma's van rechtswege erkend en bekrachtigd ». De Vlaamse decreetgever heeft dus het onderscheid tussen wettelijke en wetenschappelijke diploma's opgeheven.

A.6.3. De Franse Gemeenschap, die een passage uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 18 februari 1977 aanhaalt betreffende de mogelijkheid voor de industrieel ingenieurs om al dan niet tot de betwiste betrekkingen toegang te hebben, leidt daaruit ten onrechte af dat enkel de wettelijke diploma's van burgerlijk ingenieur tot die betrekkingen toegang zouden geven, aangezien het diploma van industrieel ingenieur niet van universitair niveau is.

Antwoord van de tussenkommende partijen A.I.A., V.O.A.D., Vande Castele en Verlinde

A.7.1. Geen enkele tekst verantwoordt de bewering van de Franse Gemeenschap volgens welke de Vlaamse Gemeenschap het onderscheid tussen wettelijk en wetenschappelijk diploma zou hebben gehandhaafd.

A.8. Wat de Franse Gemeenschap betreft, wordt in de memorie van toelichting bij het voorontwerp van decreet betreffende het stelsel van de universitaire studies en de academische graden, zoals het op 2 februari 1994 aan de Raad van State is voorgelegd, haar bedoeling bevestigd om « over te gaan tot de vervanging van alle wettelijke en wetenschappelijke graden door één enkele categorie van academische graden ». De Franse Gemeenschap heeft aldus het voortouw genomen door een ontwerp van decreet op te stellen waarin zij, in navolging van de Vlaamse Gemeenschap, een einde maakt aan een anachronistische en discriminatoire situatie.

- B -

Ten aanzien van de door de verzoeker voor de Raad van State gesuggereerde interpretatie

B.1. Sedert de wijziging ervan bij de wet van 18 februari 1977, bepaalt artikel 10 van de wet van 7 juli 1970 betreffende de algemene structuur van het hoger onderwijs niet meer dat men houder van een academische graad moet zijn om te worden benoemd tot hoogleraar of docent in dat onderwijs. Welke ook de bedoelingen mogen zijn geweest tijdens de parlementaire voorbereiding,

uit die wijziging kan niet worden afgeleid dat de wetgever in 1977 van die vereiste zou hebben afgezien en aldus impliciet een wijziging zou hebben doorgevoerd van artikel 54, eerste lid, van de wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens, gecoördineerd op 31 december 1949.

Uit de combinatie van de in punt IV geciteerde bepalingen volgt integendeel dat enkel de houders van een academische graad kunnen worden benoemd tot hoogleraar of docent in het hoger onderwijs van het lange type.

De Raad van State heeft de voormelde prejudiciële vraag trouwens gesteld omdat hij die interpretatie heeft aangenomen. Die welke door de verzoeker voor de Raad van State is gesuggereerd in zijn memorie voor het Hof, kan niet in aanmerking worden genomen.

Ten aanzien van de aangevoerde discriminaties

B.2. De grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.3. Het onderscheid tussen houders van een wetenschappelijke graad en houders van een academische graad vloeit voort uit de wil van de wetgever om, enerzijds, wat de eersten betreft, aan de universiteiten de vrijheid te laten om graden toe te kennen en diploma's uit te reiken die het resultaat van hun onderwijs bekrachtigen en, anderzijds, wat de tweeden betreft, aan sommige diploma's een waarde voor de toegang tot bepaalde beroepen toe te kennen middels bijkomend onderzoek door andere overheden dan de universiteiten. Een dergelijk onderscheid is, op zich, niet in strijd met de artikelen 10 en 11 (vroegere artikelen 6 en 6bis) van de Grondwet, aangezien de wetgever redelijkerwijze van oordeel kan zijn dat de toegang tot een bepaald beroep of ambt aan bijzondere

vormingsvoorwaarden moet worden onderworpen. Overigens heeft de wetgever het grotendeels gemeenschappelijk karakter van de vorming die aan de houders van de diploma's in beide categorieën wordt verstrekt niet miskend, aangezien talrijke bepalingen aan de wetenschappelijke graden juridische gevolgen hebben verbonden, zoals de toegang tot sommige betrekkingen van het openbaar ambt of het onderwijs.

De bekritiseerde maatregel staat in verband met het nagestreefde doel.

B.4. De verzoeker voor de Raad van State beweert niettemin dat het betwiste onderscheid discriminerende gevolgen heeft. Hij onderscheidt drie gevallen waarin de universiteiten wetenschappelijke diploma's uitreiken. Het eerste geval : wanneer de gediplomeerde niet voldeed aan de voorwaarde betreffende de wettelijke toelating bij het aanvatten van zijn hogere studie. Het tweede geval : wanneer een persoon die vooraf een andere hogere studie heeft beëindigd, vervolgens een aangepast programma heeft gevolgd dat is voorbehouden aan de houders van de diploma's die na die studie worden uitgereikt, en zijn diploma behaalt zonder aan alle wettelijke voorwaarden te voldoen. Het derde geval : de graden die worden toegekend in « jongere » disciplines en die daardoor niet zijn beoogd in de op 31 december 1949 gecoördineerde wetten en bijgevolg niet met een academische graad kunnen worden bekrachtigd. De verzoeker voor de Raad van State voegt eraan toe dat enkel de wetenschappelijke diploma's die overeenstemmen met academische graden kunnen worden voorgelegd aan de homologatiecommissie die is beoogd in artikel 41 van dezelfde wetten. Hij stelt dat, volgens de Raad van State, enkel wanneer een wettelijk diploma diezelfde studie bekrachtigt, de houders van de zogenoemde wetenschappelijke diploma's geen toegang zouden hebben tot de betrekkingen van hoogleraar of docent in het hoger onderwijs van het lange type.

Hij leidt daaruit af dat het verschil in behandeling dat hij aanklaagt tweevoudig is. Het zou bestaan :

« 1. tussen, enerzijds, de houders van een wetenschappelijk diploma wanneer een academisch diploma dezelfde studie bekrachtigt, en, anderzijds, de houders van die academische diploma's;

2. tussen, enerzijds, de houders van een wetenschappelijk diploma wanneer een academisch diploma dezelfde studie bekrachtigt, en, anderzijds, de houders van een wetenschappelijk diploma wanneer dezelfde studie niet door een academisch diploma wordt bekrachtigd. »

B.5. De verzoeker voor de Raad van State heeft eerst het diploma van technisch ingenieur elektronica behaald, dat later is gelijkgesteld met de graad en het diploma van industrieel ingenieur. Daarna heeft hij een studie gevolgd die hem het wetenschappelijk diploma van burgerlijk ingenieur heeft opgeleverd, waaraan de academische graad van burgerlijk ingenieur beantwoordt. Zijn situatie komt overeen met het tweede van de hierboven beschreven drie gevallen.

B.6. Krachtens de vrijheid van onderwijs hebben de universiteiten ander onderwijs georganiseerd dan vermeld in de op 31 maart 1949 gecoördineerde wetten. De aan het einde van die studie uitgereikte diploma's, hoewel toegekend met wetenschappelijke graad, geven weliswaar toegang tot een functie in het hoger onderwijs, maar daaruit kan niet worden afgeleid dat de wetgever het gelijkheidsbeginsel zou schenden door, voor de andere diploma's, het onderscheid tussen wettelijke graad en wetenschappelijke graad te handhaven.

Wanneer twee categorieën van diploma's bestaan, is het niet in strijd met het gelijkheidsbeginsel bepaalde wettelijke gevolgen voor te behouden aan die welke bij de wet worden georganiseerd en die voldoen aan het in B.3 in herinnering gebrachte onderzoek, en niet dezelfde eisen te stellen wanneer slechts één categorie van diploma's de studie bekrachtigt die niet bij de wet wordt georganiseerd.

B.7. De verzoeker voor de Raad van State beweert ook dat de wetenschappelijke diploma's die zijn vermeld in het hierboven beschreven tweede geval een zelfde vorming bekrachtigen als de academische diploma's en dat de wetgever zich op een louter vormonderscheid heeft gebaseerd,

terwijl hij de gelijkwaardigheid van de verstrekte opleiding had moeten onderzoeken.

B.8. De wetenschappelijke diploma's die zijn beoogd in het in B.4 beschreven tweede geval worden onder andere voorwaarden verleend dan die welke leiden tot het toekennen van een academische graad. Zo heeft de verzoeker voor de Raad van State zijn diploma van burgerlijk ingenieur behaald zonder te voldoen aan het geheel van de bij de wet voorgeschreven voorwaarden. De wetgever heeft redelijkerwijze een aldus gevolgde studie kunnen bekrachtigen met een wetenschappelijke graad, veeleer dan met een wettelijke graad.

B.9. Voorts beweert de verzoeker voor de Raad van State dat de inwerkingtreding, op 4 januari 1991, van de E.E.G.-richtlijn 89/48 van 21 december 1988 het betwiste onderscheid discriminerend heeft gemaakt doordat « de houder van een diploma van ingenieur uitgereikt in een andere Lid-Staat dan België, ongeacht de wijze waarop dat diploma wordt uitgereikt, toegang zal kunnen hebben tot een betrekking van docent of hoogleraar in het hoger onderwijs van het lange type of het universitair onderwijs in België terwijl de houder van een Belgisch diploma van burgerlijk ingenieur, uitgereikt door een universiteit (waarvan wordt aangenomen dat de waarde ervan hoger is dan die van talrijke diploma's van ingenieur die in andere Lid-Staten van de E.E.G. worden uitgereikt) die toegang niet zou hebben indien dat diploma hem op wetenschappelijke titel is uitgereikt ... en dus evenmin toegang zou hebben in de andere Lid-Staten van de E.E.G. ». Hij voert ook het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 12 juni 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap aan, waarbij volgens hem het onderscheid tussen wettelijk en wetenschappelijk diploma is afgeschaft. Tot slot merkt hij op dat de Franse Gemeenschap weldra een decreet zal aannemen dat ook een einde maakt aan dat onderscheid.

B.10. De E.E.G.-richtlijn 89/48 heeft tot doel het vrije verkeer van personen in de landen van de Europese Unie te bevorderen door hen toe te staan er de beroepsactiviteiten uit te oefenen die zij beoogt en door met dat doel een algemeen stelsel van onderlinge erkenning van de diploma's van het hoger onderwijs in de Lid-Staten in te voeren. Zij verplicht de Lid-Staten hun wetgeving aan te passen en zij zal de gemeenschappen verplichten de huidige eisen van de Belgische wetgeving op het vlak van de gelijkwaardigheid van Belgische en buitenlandse diploma's te wijzigen.

Indien die nieuwe wetgevingen leiden tot de afschaffing van het onderscheid tussen wettelijke graden en wetenschappelijke graden, zal het aan de feitenrechter staan de gevolgen daaruit af te

leiden die eruit voortvloeien voor het onderwijzend personeel in de gemeenschap die ze heeft aangenomen.

Daaruit kan echter niet worden afgeleid dat de beginselen van de richtlijn, nog vóór in de Franse Gemeenschap een wetgeving is aangenomen waarin die beginselen toepassing vinden, op zichzelf de regels die er ondertussen van toepassing blijven, discriminerend zouden maken.

B.11. De prejudiciële vraag dient dus ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

De wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens, gecoördineerd op 31 december 1949, inzonderheid artikel 54, gezien in samenhang met artikel 10 van de wet van 7 juli 1970 betreffende de algemene structuur van het hoger onderwijs, gewijzigd bij artikel 11 van de wet van 18 februari 1977, en met artikel 22 van de wet van 28 april 1953 betreffende de inrichting van het universitair onderwijs door de Staat, naar welke artikelen voornoemd artikel 10 verwijst, schenden niet de artikelen 10, 11 en 24 (vroeger 6, 6bis en 17) van de Grondwet doordat de gezamenlijke lezing van die wetsbepalingen belet dat degenen die een wetenschappelijk diploma en een wetenschappelijke graad van burgerlijk ingenieur hebben, benoemd kunnen worden tot hoogleraar of docent in het hoger onderwijs van het lange type.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 29 juni 1994 door voormelde zetel waarin rechter H. Boel, wettig verhinderd, voor onderhavige uitspraak vervangen is door rechter K. Blanckaert.

De griffer,

De voorzitter,

H. Van der Zwalm

M. Melchior